

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Významná výročí v r. 1956

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 1 (1956), No. 4, 464--465

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/137425>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1956

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

VÝZNAMNÁ VÝROČÍ V ROCE 1956

Před sedmi sty lety, v roce 1256 (jak se všeobecně předpokládá) zemřel v Paříži matematik John of Holywood, známý pod svým latinisovaným jménem Sacroboro. Sacroboro studoval v Oxfordu a učil matematice v Paříži. Nejvýznamější jeho prací je pojednání o sférické astronomii *Sphaera Mundi*. Tiskem vyšla tato práce po prvé v roce 1470 ve Ferrare. Zdá se však, že byla velmi rozšířena ještě před vynalezením knihtisku. Poslední vydání je z roku 1647 (Leyden). Sacroboro má kromě toho značný podíl na popularisaci arabských číslic.

-o-

Před třemi sty lety, v roce 1656 zemřel v Londýně anglický matematik a právník Edmund Wingate (1596—1656). Podobně jako Sacroboro studoval v Oxfordu a učil v Paříži. Největší popularity dosáhla jeho knížka *Arithmetick made easy*.

-o-

V též roce, 1956, zemřel francouzský matematik Jean Baptiste Morin (1583 až 1656), profesor matematiky na „Collège Royal“ v Paříži. J. B. Morin je pokládán za posledního astrologa. Jeho služeb jako astrologa pravidelně používali kardinálové Richelieu a Mazarin.

-o-

29. října 1656 se narodil nadaný matematik, hvězdář a průkopník meteorologie Edmond Halley, jehož jméno nese kometa, jejíž oběžnou dráhu kolem Slunce theoreticky propočítal, a která se objevila tak jak předpověděl — ovšem až za 17 let po Halleyově smrti.

E. Halley napsal přes osmdesát pojednání; první svou práci předložil anglické vědecké společnosti „Royal Society“ již ve věku 19 let. V roce 1684 navštívil Halley Newtona v Cambridgi. Tato jeho návštěva je proslulá tím, že dala popud k přípravě slavných Newtonových „Matematických základů přírodovědy“ (*Philosophiae naturalis principia mathematica*). E. Halley převzal péči o celý tisk tohoto díla včetně finanční odpovědnosti. „Royal Society“ byla totiž tehdy v tak žalostné situaci, že nemohla Halleyovi, tehdy náměstkovi sekretáře této společnosti, zaplatit ani slíbené stipendium 50 liber. Konec svého života ztrávil E. Halley jako královský hvězdář v Greenwichi.

-o-

Před dvěma sty padesáti lety, 17. ledna 1706 se narodil známý americký vědec, filosof a státník Benjamin Franklin. O jeho životě a díle viz článek v minulém čísle tohoto časopisu.

-o-

18. dubna 1756 zemřel francouzský astronom Jaques Cassini (1677—1756), druhý z rodiny Cassiniů, proslulé tím, že její členové po čtyři generace (přes sto let) byli znamenitými hvězdáři. Všichni čtyři Cassiniové se stali členy francouzské Akademie a společnosti „Royal Society“ a řediteli pařížské observatoře.

J. Cassini nesouhlasil s Newtonovou teorií, že Země je sféroid sploštělý na pólech a tvrdil, že je sploštělý na rovníku. Dvě zeměměřičské expedice, vyslané Ludvíkem XV., prokázaly přímým měřením, že pravdu měl Newton.

-o-

Před sto lety, v roce 1856, zemřel italský fyzik Amadeo Avogadro (1776—1856), jehož jméno zná dnes každý student fyziky a chemie. A. Avogadro studoval původně

práva. Hodnosti doktora práv dosáhl v roce 1796. Opustil však tento obor a věnoval se matematice a fyzice. Těmto oborům začal v roce 1806 učit.

A. Avogadro vypracoval molekulární teorii, která však doznala všeobecného uznání až po jeho smrti. Zásahu o to má jeho krajan Cannizzaro.

-o-

Na letošní rok připadá stoleté výročí smrti slavného ruského matematika N. I. Lobačevského (1793—1856), „Kopernika geometrie“, jak je nazýváán. N. I. Lobačevskij je zakladatelem neeuklidovské geometrie (název neeuklidovská geometrie pochází od K. F. Gausse). Jako mnoho jiných vědců, také N. I. Lobačevskij předstihl svými bádáními natolik svou dobu, že došel světového uznání až po své smrti. Den 23. února 1826, kdy mladý profesor N. I. Lobačevskij předložil fyzikálněmatematické fakultě kazaňské university svoje pojednání o nové teorii rovnoběžek, lze bez nadsázky označit za mezník, oddělující dvě epochy ve vývoji geometrie. (Podrobněji o životě a díle N. I. Lobačevského viz A. P. Norden, *125 let neeuklidovské geometrie*, SOVĚTSKÁ VĚDA-matematika, fyzika, sv. II, 1952, č. 2, N. V. Markov, *Význam geometrie N. I. Lobačevského pro rozvoj fyziky*, SOVĚTSKÁ VĚDA-matematika, fyzika, astronomie, sv. III, 1953, č. 1.)

-o-

V roce 1856 se narodil vynikající anglický fyzik J. J. Thomson, pod jehož vedením se stala světově proslulou cambridgská laboratoř „Cavendish Laboratory“. J. J. Thomson nejen sám získal v roce 1908 Nobelovu cenu pro fyziku (za experimentální práce v oboru vedení elektriny v plynech), ale také neméně než devět jeho žáků se stalo nositeli této ceny. J. J. Thomson zemřel v roce 1940.

-o-

24. července 1856 se narodil vynikající francouzský matematik Emile Picard, známý svými pracemi v matematické analýze. E. Picard byl nejen vynikajícím badatelem, ale také znamenitým učitelem. Byl stálým sekretářem francouzské Akademie a v roce 1904 se mu dostalo vzácného vyznamenání — členství v „l'Institute de France“. E. Picard zemřel 12. prosince 1941.

-o-

30. srpna 1856 se narodil v Brémách známý německý matematik a fyzik C. D. T. Runge. Runge působil v letech 1904—1924 jako profesor matematiky v Göttingách. Ve fyzice patří mezi zakladatele kvantové mechaniky. C. D. T. Runge zemřel v Göttingách v roce 1927.

(Podle *Nature*, sv. 177, č. 4497, 1956)

Josef Veselka